

Stručni rad

OD SLOVA DO RIJEČI I REČENICA

Silvija Permoser
OŠ Raka

Sažetak

Opismenjavanje može biti vrlo stresno za sve sudionike, kako učenike, tako i njihove roditelje te učitelje. Didaktičke igre predstavljaju dokazan i učinkovit pristup. Obuhvaćaju kretanje i igru koja je učenicima bliska, a posljedično pružaju unutarnju motivaciju, tako da učenici žele znati više. Učitelji moraju promijeniti pristup podučavanju i pripremiti više didaktičkog materijala. Na ovaj način doprinjet će napretku učenika u učenju i drugim područjima. Zahvaljujući didaktičkim igrama koje učenici izvode u paru ili skupini razvijaju se međuvršnjačka suradnja, znatiželja i strpljenje.

Ključne riječi: prvi razred, didaktička igra, opismenjavanje, pisanje

1. Uvod

Provedba opismenjavanja u 1. razredu može biti vrlo stresan proces za učitelje, roditelje i njihovu djecu. No, mora li to zaista biti tako? Opismenjavanje predstavlja sklop četiriju komunikacijskih vještina: slušanja, govorenja, čitanja i pisanja. Pečjakova [1, str. 7] navodi da je opismenjavanje »učenje čitanja i pisanja, u sklopu kojeg učenik upoznaje slova i njima pripadajuće glasove te ih povezuje u riječi«. Proces opismenjavanja počinje već u vrtiću i nastavlja se polaskom djece u školu. Dakle, odgojitelji i učitelji su ti koji svojim pristupom podučavanju olakšavaju ili otežavaju učenicima usvajanje spomenutih vještina. Učenje čitanja i pisanja može se, kao i prilikom usvajanja vještina predopismenjavanja, približiti učenicima kroz prikladne pristupe i aktivnosti kako se ne bi pretvorilo u suhoparno uvježbavanje. U ovom članku usmjerit ću se na aktivnosti kroz koje učenici upoznaju slova i povezuju ih s pripadajućim glasovima, najprije uz vođenje i pomoć, te kasnije samostalno zapisuju riječi i rečenice.

2. OD SLOVA DO RIJEČI I REČENICA

2.1. KRETANJE, DJEČJA IGRA I UČENJE

Pri polasku u 1. razred gotovo se svi učenici znaju potpisati i napisati nekoliko riječi, prvenstveno njima bliskih riječi, kao što su mama i tata. Sve to nauče zahvaljujući vlastitoj želji za znanjem. Ispravno je da tu njihovu želju potičemo i pripremamo im prikladne aktivnosti kako bismo spriječili pojavu nepremostivih prepreka u procesu opismenjavanja. Dakle, kako treba početi s provedbom ovog procesa? Cilj opismenjavanja je da učenici automatiziraju tehniku čitanja i samostalno zapisuju riječi i rečenice, odnosno da nauče te znaju napisati riječi i rečenice koje izgovore. Prilikom pripreme aktivnosti moramo imati na umu da u razredu imamo petogodišnjake i šestogodišnjake. Kretanje i igra predstavljaju aktivnosti koje bismo mogli istaknuti kao vrlo bitne za ovu populaciju. Kretanje, prema Bregantovoj [4], poboljšava našu tjelesnu kondiciju i blagotvorno djeluje na naše mentalne sposobnosti. Dječja igra je prirodna aktivnost djece koja proizlazi iz njih samih. Tijekom igre djeca imaju unutarnju motivaciju i biraju igru na temelju vlastitih želja. U nastavu možemo uključiti didaktičku igru. Ovo je igra kojom se postižu određeni ciljevi i rješava zadatak, ali tako da učitelj određuje odnosno bira pravila i sadržaj. Didaktička igra organizirana je na način da potiče aktivnosti koje učenicima pomažu u razvoju različitih sposobnosti, vještina i učenja. Tijekom izvedbe didaktičke igre učenici obično nisu svjesni postavljenih ciljeva [2, str. 21].

»Na temelju razvojnih karakteristika petogodišnjaka i šestogodišnjaka te njihovih osnovnih potreba i razlika u razvoju i znanju, postavila sam cilj da nastojim opismenjavanje u prvom razredu što više prilagoditi potrebama djece. Budući da su kretanje i igra, aktivnosti koje su najbliže djeci, stavila sam didaktičke igre, kretanje i postupnost u prvi plan razvoja vještina i opismenjavanja prije pismenosti.« [3, str. 4]

2.2. PRIMJERI IZ PRAKSE

Čitanje i pisanje predstavljaju dva povezana, gotovo neodvojiva procesa u sklopu opismenjavanja. Međutim, u ovom ću se članku usredotočiti na aktivnosti koje su usmjerene na čitanje. Prilikom učenja pisanja vrlo je važno da učenici prepoznaju glasove i da ih znaju prebrojati te povezati s odgovarajućim slovima, a

zatim i zapisati riječi. Nakon toga usvojeno znanje nadograđujemo zapisivanjem rečenica i uvažavanjem završnog interpunkcijskog znaka. U nastavku ću predstaviti neke od aktivnosti kojima možemo razvijati navedene vještine. »Djeca su na ovaj način aktivna, ali istovremeno zaboravljaju da su u procesu učenja. Na taj način prilagođavamo se razvojnim karakteristikama prvašića, njihovim individualnim karakteristikama, kao i potrebi kretanja i igre.« [3, str. 4] Nesvjesno i sasvim spontano, djeca uče surađivati, grade prijateljstva i pružaju pomoć jedni drugima.

TKO IMA SLOVO A?

Ovo je dječja kartaška igra koja uključuje sva slova abecede. Svaka karta sadrži rečenicu JA IMAM, npr. A i nacrtanu sličicu koja počinje spomenutim glasom, te pitanje TKO IMA, npr. Z? Na jednoj od karti označeno je slovo Z sa sličicom koja počinje glasom/slovom Z i pitanjem TKO IMA...? Posljednja karta nadovezuje se na prvu korištenu kartu. Time igra završava.

Slika 1: Izvedba igre Tko ima A?

Slika 2: Sastavljanje Puzzle abecede

PUZZLE ABECEDA

Učenici pred sobom imaju dijelove slagalice sa svim slovima abecede i po tri sličice koje počinju prvim glasom određene riječi. Sastavljaju ih tako da se na svako slovo prikaže 3 odgovarajuće sličice. Dobivaju 25 kvadrata - po jedan za svako slovo.

SASTAVI RIJEČI KORISTEĆI PRILOŽENU SLIKU

Pripremimo sliku predmeta i ispod nje njegov naziv. Izrežemo sliku na onoliko dijelova koliko riječ sadrži slova. Učenici sastavljaju riječi. Neki učenici sastavljaju ih na temelju slike, a oni sposobniji čak i čitaju riječi.

Slika 3: Sastavljanje riječi uporabom dijelova slike

Slika 4: Rad uz uporabu slagalice

SLAGALICA

Učenicima je na raspolaganju slagalica (sličica i slovo) uz pomoć koje mogu sastavljati riječi i rečenice. Riječi mogu postavljati pojedinačno odnosno samostalno ili u paru. Obično učenici najprije zapišu riječi koje su im bliske (tata, mama, baka, maca, psić itd.).

SASTAVI RIJEČ

Učenici imaju slike na predlošcima, a ispod svake slike nalazi se onoliko mjesta koliko riječ sadrži glasova. U ovom zadatku „zapisuju” riječi koristeći ograničeni broj slova. Osim navedenog broja slova u riječi, u igri se uvažavaju ona slova koja učenicima trebaju za "zapisivanje" riječi. Tijekom zapisivanja odnosno postavljanja svih riječi učenik zapravo iskoristi sva priložena slova.

Slika 5: Sastavljanje riječi

KOJI JE ZAPIS ISPRAVAN?

Učenici dobivaju kartice sa sličicama i različitim zapisima koji se odnose na navedene sličice. Među odabranim zapisima moraju odabrati onaj koji je ispravan.

Slika 6: Koji je zapis ispravan?

SASTAVIMO REČENICE

Koristeći samo ona slova koja smo već obradili, pripremam rečenice za učenike, a zatim ih režem na pojedinačne riječi. Učenici izvlače riječi, a zatim ih u skupinama (prema boji rečenice) čitaju i slažu u rečenice. Svaka skupina pričvršćuje svoju rečenicu na ploču. Zatim zajedno čitamo rečenice te utvrđujemo jesu li pravilno sastavljene i po potrebi ih ispravljamo.

Slika 7: Sastavljanje riječi u paru ili skupini

Slika 8: Vođeni pregled sastavljenih rečenica

Slika 9: Konačno postavljanje

Predstavila sam samo nekoliko didaktičkih igara kojima učenike potičem na povezivanje glasova i slova, a time i na učenje čitanja i pisanja. Mojim se učenicima sviđaju predstavljene aktivnosti. Rado posežu za njima i nerijetko ih biraju čak i tijekom slobodne igre. Kod učenika su potaknule unutarnju motivaciju i želju za znanjem. Na temelju međuvršnjačke pomoći, učenici su napredovali i postigli više nego što bi mogli postići tijekom frontalnog oblika učenja čitanja i pisanja.

3. Zaključak

Učenje koje kao proces uključuje kretanje i igru potaknut će interes učenika za usvajanjem novih znanja. Ovakav pristup nastavi zahtijeva od učitelja kreativnost, pripremu didaktičkog materijala, bolju organizaciju i pristup nastavi itd. Zahvaljujući učenju kroz igru, učenici postaju opušteniji, znatizeljniji i unutarnje motiviraniji za rad. Osim napretka na polju opismenjavanja, primijetila sam i kvalitetniju međuvršnjačku suradnju te izraženu želju za istraživanjem i veću dozu strpljenja među svojim učenicima.

4. Literatura

- [1] Pečjak, S. (1999). Ali slišiš - ali vidiš?, Priročnik z vajami za razvoj metajezikovnega zavedanja. Ljubljana: Izolit.
- [2] Pečjak, S. (2009). Z igro razvijamo komunikacijske sposobnosti učencev. 3. dopolnjena in razširjena izdaja, 1. natis. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- [3] Permoser, S. (2021). Razvijanje predvještina pisanja kroz kretanje i igru. [online]. Dostopno na: <https://hrcak.srce.hr/263191> [datum dostopa 26. 11. 2022].
- [4] Ratej, M. (2018). Dr. Tina Bregant, spe. pediatrije, spec. FRM. VAL 202 zManost Dostopno na: <https://val202.rtvsl.si/2018/10/dr-tina-bregant/> [datum posjeta stranice: 26. 11. 2022]
- Izvori fotografija: osobni arhiv